

PERIPLU ISRAELIAN

Zece zile în lumea teatrului israelian presupun o acumulare de emoții duse pînă la uimire. Israelul e o țară în care semnele de exclamație se întîlnesc la tot pasul: minunea reîntoarcerii unui popor la solul său după milenii de peregrinări, minunea economică, cea a alungării deșertului, cea a fluxului uman atît de divers reclamîndu-se de la aceeași rădăcină etnică; universul lingvistic atît de bogat (pe lîngă ebraică, se vorbește, curent, idiș, rusește și în alte trei-patru limbi europene), tensiunea politică aproape continuă, dramatismul evoluțiilor militare — toate acestea alcătuiesc un mare spectacol. Efortul localnicilor de a tempera și normaliza cotidianul, de a face din Israel o țară asemenea oricărei democrații vest-europene are, de asemenea, o încărcătură dramatică. Programată și impredictibilă în același timp, realitatea israeliană este și plină de umor. În repertoriile teatrelor nu abundă comediele poate și din acest motiv: viața străzii e saturată de ele, iar teatrul vrea — ca pretutindeni — să ofere și altceva.

Afișul spectacolelor din Tel-Aviv e dominat (sîntem în vara 1991; stagiunea nu se încheie, aici, niciodată, Israelul fiind o țară turistică prin excelență) de succese mai vechi: **Menajeria de sticlă** de Tennessee Williams, imbatabilul **Arsenic și dantelă veche**, **Dragă minciносule** și alte titluri care pentru un spectator din România nu mai sînt, de mult, «noutăți». Dar să fim drept și cu umorul; acesta e preferatul publicului, dar în forma sa explozivă, burlescă, așa cum e în scurta comedie a irlandezului Sean O'Casey **S-a sfîrșit cum a început**, un memorabil succes de casă. Directorul artistic al «Habime» (Teatrul Național), dl. Shmuel Omer, vede în aceste succese garanția solidarității financiare a instituției pe care o conduce. La «Habima» se joacă zilnic, în cele trei săli (cea mică, proiectată

în formulă de «atelier», se numește aici «pivniță») cu casa închisă. Teatrul se autofinanțează în proporție de 60%, dar nu știm dacă elegantul restaurant de la parter nu contribuie și el la asigurarea veniturilor. Ca și tirajele publicațiilor, ca și salariile, ca și subvențiile de la stat, resursele financiare reprezintă un subiect ocolit cu o decență greu de înțeles. Să fie vorba de o simplă sensibilitate sau de un «secret» bine păzit?

Secrete sînt și resursele Academiei de teatru «Beit Zvi» din Ramat Gan, una din cele șase școli superioare de artă teatrală ale țării. Domnul Gary Bilu, rectorul acesteia, obține, pare-se, credite însemnate de la instituții guvernamentale și particulare, din moment ce își extinde și în acest an activitatea, construind spații noi pentru sălile de studiu și ameliorîndu-le pe cele existente. De altfel, există un cult obsesiv al perfecțiunii sălilor de spectacol. «Habima» e o mică bijuterie din acest punct de vedere. Filarmonica, condusă de Zubin Mehta, de asemeni. Un confort excepțional oferă teatrul «Hacameri» din Tel-Aviv. Teatrul «Han» din Ierusalim, funcționînd între zidurile unui foarte vechi han turcesc, e de un pitoresc inegalabil în Israel. Modernul Municipal din Haifa este un vis de întimitate și de funcționalitate. La Zichron Iacov, o mică localitate din nordul țării, s-a deschis o sală de teatru de 400 de locuri (construcție finanțată de Histadruth — Confederația generală a sindicatelor), ce se integrează, fără exagerare, proiectelor arhitecturale și tehnice ale secolului viitor...

Mărturisim că numeroaselor impresii ale acestui scurt periplu li s-a suprapus interesul pentru viața oamenilor de teatru din România stabiliți în Israel. Nu sînt mulți, dar prezența lor este remarcabilă... Am văzut, la Haifa, piesa lui Eduardo De Filippo **Simbătă, duminică și luni** în regia lui Oded Cotler și scenografia Fridei Saham. Deși era o seară oarecare din cursul săptămîinii, incinta teatrului era plină de un public receptiv și binevoitor. Spectacolul, solid, e interpretat cu har și înfruntă, cu brio, comparațiile cu filmul inspirat de aceeași piesă și avîndu-i ca protagoniști pe Sophia Loren, Mastroianni și Sordi. Rolurile principale sînt susținute de Hana Roth și Iusuf Abuadzi; printre parteneri i-am recunoscut pe Constantin Anatol și pe Alex. Munte, cu virtuțile lor ce țin de o veche și serioasă tradiție de teatru. Ei au dat reprezentăției — în consens cu ceilalți interpreți — culoare, forță și certitudinea clară a lucrului bine făcut.

Moscu Alcalay este unul dintre actorii de bază ai «Habimei». El păstrează multe amintiri despre viața teatrală din România; are, aici, mulți prieteni. În Rozina Cambos (de asemenea la «Habima») recunoaștem temperamentul actriței care a strălucit, ca un meteor, în teatrul românesc al anilor '70. Ea îndreptățește, și acum, încrederea investită în vocația ei de maeștrii scenei noastre și de publicul românesc care a încurajat-o încă de la primii pași în această spinoasă profesie. Cu Gheorghe Miletineanu ne-am întîlnit la «Beit Zvi», unde este profesor. El vorbește, cu pasiune, despre prestigiul școlii. «Beit Zvi» e o carte de vizită a bunei pregătiri profesionale. Selecția individuală a candidaților este severă, iar lucrările dramatice în care studenții sînt chemați să-și încerce forțele și ale căror afișe sînt răspîndite în incinta instituției evocă, prin ele însele, criteriile înalte ale conducerii școlii.

În cele zece zile de recunoaștere pe teritoriul teatrului israelian, agenda cu nume de prieteni s-a îmbogățit substanțial. Nu-i putem aminti pe toți, dar cel puțin două nume rămîn ca piloni ai unei trainice punți pe care s-ar putea circula în viitor. Unul e Daniel Alter, energicul director al teatrului «Han». Dacă el deține un vocabular de cîteva cuvinte românești care amintesc de originea bucureșteană a părinților săi, Itzhak Baret, un veteran al breslei actorilor, se rostește fără cusur în limba lui Caragiale. El și-a descoperit vocația și a debutat în preajma unor mari actori români. În cele peste patru decenii de cînd se află în Israel a jucat pe toate scenele țării; acum este secretarul departamentului de teatru al Histadruth-ului. Ascultîndu-l, fermecat de nebănuitele lui resurse de umor și înțelepciune, am înțeles care este temeiul de existență al teatrului israelian: spiritualitatea unei țări care speră și crede în miracole.

C. ISAC

În imagine: Academia de artă teatrală «Beit Zvi»: o oră de curs cu viitori actori.

